

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційне дослідження Лі Янь Луна на тему
«Перетворення національних та світових тенденцій в розвитку
китайської скрипкової музики на прикладі творчості Ма Сіонга», подане
на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за
спеціальністю 17.00.03 «Музичне мистецтво»**

Процес поступового дослідження українським музикознавством багатожанрової та різностильової творчості китайських композиторів тільки розпочинається. Надзвичайно змістовним і різноплановим є доробок у галузі скрипкової музики. Протягом ХХ століття китайські скрипалі досконало оволоділи європейською скрипкою, досягнувши вершин професіоналізму. Підтвердженням цьому є їхня постійна участь та численні перемоги на престижних міжнародних конкурсах та фестивалях. Відповідно, значно активізувалися і пошуки композиторів, завданням яких було створення на основі синтезу національного фольклору, автентичних виконавських традицій та європейських досягнень скрипкових творів різних жанрів та форм, які б увійшли до педагогічного та концертного репертуару провідних музикантів сучасності як у самому Китаї, так і за його межами.

Тому, безперечно, вивчення творчості фундатора китайської скрипкової школи, видатного композитора, педагога та організатора музичної освіти Ма Сіонга є своєчасним і виваженим кроком і засвідчує про наукову зрілість дослідника.

Детальний аналіз рецензованого дослідження дозволяє стверджувати, що воно побудоване на глибокій джерельній базі, яка включає наукові праці, присвячені загальній історії скрипкового мистецтва; дослідницькі студії, де визначено шляхи розвитку китайської скрипкової школи; культурологічні та мистецтвознавчі дослідження, спрямовані на вирішення різноманітних теоретичних питань щодо стилів та жанрів скрипкової музики; наукові розробки, дотичні темі рецензованого дослідження, в яких вивчаються

особливості скрипкової творчості Ма Сіонга у контексті взаємодії світових та національних традицій.

Слід відзначити, що збагаченню історичного аспекту роботи та введенню до наукового обігу нових відомостей, пов'язаних із діяльністю скрипаля в американський період творчості, сприяло глибоке вивчення численних матеріалів зарубіжної періодики. Відзначаючи позитивні риси дисертації Лі Янь Луна, наголошу на умінні автора здійснювати критичний огляд наявних інформаційних джерел, виважено аналізувати різнопланові наукові праці українських, російських, китайських та американських вчених, про що свідчить добре аргументована позиція стосовно особливостей творчості Ма Сіонга. Зокрема, дисертант зазначає, що «комплексний, всесторонній розгляд скрипкової музики Ма Сіонга покликаний до охоплення різноманітних векторів його багаторічної творчості, яка, в силу свого історичного призначення стала своєрідним прикладом співдії двох ментальних парадигм Сходу і Заходу, окцидентального вектору творчості китайського митця, який тяжів до культурної взаємодії двох великих сторін світу, шукаючи спільні точки дотику у високодуховному рівноправному діалозі, не гублячи при тому власного національного обличчя» (с. 33).

Досліджуючи витоки китайського академічного скрипкового мистецтва, дисертант відзначає роль перших китайських скрипалів (Лі Сігуана та Сіту Менъяна), які розпочали процес національного засвоєння скрипки. Чільне місце у розвитку національної скрипкової школи дослідник відводить відкриттю у 1927 році Шанхайської консерваторії та діяльності першої генерації композиторів-скрипалів, які здобули музичну освіту в Європі та США. Лі Янь Лун зауважує, що, незважаючи на те, що становлення скрипкової школи Китаю проходило в дискусії між противниками академічного мистецтва та прихильниками «тотальної європеїзації», Ма Сіонг обирає позицію «золотої середини», органічно поєднуючи в скрипковій музиці національні традиції та світові тенденції (с. 8 автореферату).

Варто також відзначити, що успішному висвітленню та повноцінному розкриттю визначеної у дисертації проблематики, сприяло застосування низки наукових методів пізнання (теоретичний, системний, історичний, музикознавчо-аналітичний, компаративний), які дозволили всебічно розглянути всі грані скрипкової творчості Ма Сіонга в контексті світової музичної культури.

Загалом, I розділ дисертаційного дослідження побудований на переконливій мотивації та ґрутовній джерельній базі.

У другому розділі дослідження – «Жанрова парадигма програмних скрипкових творів Ма Сіонга» – значна увага приділена аналізу скрипкових композицій митця, які належать до нової в китайській музиці образної сфери. Так, в підрозділі 2.1 Лі Янь Лун ґрутовно розглядає особливості художньо-виразового комплексу концертних п'ес композитора – «Колискової», одночастинних мікросюїт «Пастораль» і «Лірична пісня», «Гірської пісні», «Весняного танцю», «Танцю ліхтарів Дракона». Даючи характеристику композиторського стилю Ма Сіонга, дисертант аргументовано відзначає, що митець у своїх п'єсах, що належать до зрілого періоду творчості, «демонструє інтенсивну зрошеність національного та європейського мислення, а типи програмності, застосовані композитором, дозволять яскравіше виділити рівні співвідношень класично-академічних елементів західного типу та своєрідності східного звуковідчуття. Багатство, оригінальність, нетиповість ладо-гармонічних, тематичних, метро-ритмічних характеристик скрипкових творів Ма виходять насамперед з китайської музики, що є основоположним чинником, до якого автор уже достосовує у вельми специфічний спосіб європейські моделі та закономірності» (с. 63).

У підрозділі 2.2 автором дисертації досліджується специфіка програмності у сюїтах для скрипки Ма Сіонга. Для аналізу обрано кілька монументальних циклів на етно-локальну тематику, в яких відображені музичну самобутність різних регіональних стилів, а саме: «Суйюань-сюїта», «Тибет-сюїта», «Тайванські сюїти». На основі ґрутовного та всебічного

вивчення сюїт композитора, Лі Янь Лун робить висновок, що у цих творах митець демонструє, у першу чергу, нову образно-змістовну сферу, прокладаючи шлях від фольклоризму до неоархаїки та неоміфологізму, віддаючи перевагу мінімалістичним тенденціям.

На відзначення варто відзначити думки дисертанта щодо особливостей впровадження елементів уйгурського макаму в Сіндзян-рапсодії (підрозділ 2.3). Простежуючи введення нового жанру у китайську скрипкову музику, Лі Янь Лун відзначає, що «Сіндзян-рапсодія» постає як одна з перших спроб у творчості китайського композитора осмислення та перетворення вражень від однієї з найвеличніших і самобутніх музичних інструментальних культур – уйгурів, а своєрідна автентична традиція макамату постає у симбіозі віртуозної імпровізаційної рапсодичності та традицій академічної європейської культури» (с. 109).

Високою інформативністю та глибокою аналітичністю вирізняється третій розділ дисертаційного дослідження Лі Янь Луна – «Специфіка непрограмних композицій для скрипки Ма Сіонга». У трьох його підрозділах здійснюється музикознавчий аналіз цілого ряду творів митця, написаних в Китаї та еміграції. Дослідник констатує, що у чотирьох рондо композитора чітко простежується зрошення європейського і національного типів рондельності. Проте, порівнюючи твори, написані в Китаї та у США, дисертант зауважує, що діаспорні твори більше виразно сповнені ностальгійними настроями, пошуками філософського розуміння категорії часу з елементами урбаністики, експресіоністичним світовідчуттям, ознаками атоналізму.

Простежуючи нові тенденції у скрипкових сонатах Ма Сіонга, написаних в американський період творчості, Лі Янь Лун засвідчує використання в них сучасних композиторських технік: серійності, атоналізму, метро-ритмічної комбінаторики, сонористики, застосування лінеарних поліфонічних прийомів тощо.

На особливі відзначення варто відзначити підпункти, які стосуються розвитку концерту. Адже інструментальні концерти – це своєрідний підсумок творчості

будь-якого композитора, що засвідчує його високий професіоналізм та творчу зрілість. І власне тут дисертант слушно зазначає, що Концерт F-dur і Концерт для 2-х скрипок G-dur з оркестром є першими зразками таких жанрів у китайській скрипковій музиці. На глибоке переконання Лі Янь Луна, «ці композиції значною мірою виявляють тенденцію до національної самоідентифікації митця в умовах еміграції. Домінування національних джерел в поєднанні з європейськими тенденціями жанру сольного концерту створили прецедент до появи даного жанрового різновиду у китайській академічній музичній культурі, своєрідність якого не залишає жодних сумнівів у власній самоцінності та оригінальності» (с. 143).

Четвертий розділ дослідження Лі Янь Луна – «Стильові особливості скрипкової творчості Ма Сіонга в контексті діалогу націоцентристських та полікультурних векторів» – узагальнюючо-аналітичний, в якому автор достатньо ґрунтовно аналізує особливості поєднання у творчості композитора європейських стилевих напрямів та китайських автентичних виконавських, жанрових та формоутворюючих традицій. Дисертант відзначає, що стилістиці Ма Сіонга властиві неоромантичні та імпресіоністичні риси, зокрема звукописна пейзажистика. Проте, саме неофольклоризм бартоківського типу є однією з магістральних ліній його скрипкової творчості. Аналізуючи твори митця останнього періоду, Лі Янь Лун підкреслює, що Ма Сіонг вибудовує у них узагальнений еміграційний звукообраз, де елементи афроамериканської культури та вестернізації поєднуються з експресіоністичними рисами та мінімалізмом.

Цікавими є також думки дисертанта щодо новаторства технічно-виразових виконавських прийомів скрипкового мистецтва Ма Сіонга. Він переконливо і вмотивовано констатує, що будучи продовжувачем традицій франко-бельгійської скрипкової школи, Ма Сіонг виробив власний виконавський стиль, наблизений до стилю Ж. Тібо та Ф. Крейслера. Лі Янь Лун акцентує увагу на тих новаторських прийомах скрипкової гри, які з'явилися в результаті синтезу звучання традиційних китайських інструментів та

європейської скрипки. Серед таких автор виокремлює специфічні види глісандо, штучні і натуральні флажолети з додаванням «чіпних» струн, різні типи піццикато з вібрацією і без, в поєднанні з бурдонами чи флажолетами, аподжіатури, “піпа-ефект” тощо.

Серед інших позитивних аспектів проведеного наукового пошуку відзначимо також достатньо широку апробацію основних результатів дослідження як на наукових конференціях, так і у численних публікаціях як в українських, так і в зарубіжних виданнях. Відзначимо також і наявну пропорційність розділів дисертації. Органічним доповненням до теоретичної частини роботи є змістовні додатки.

У той же час, позитивно оцінюючи рецензоване дисертаційне дослідження, слід звернути увагу й на окремі недоліки:

➤ У підрозділі 1.2 дисертант простежує шляхи поширення європейської скрипки у культурі Китаю. Проте, його увага зосереджена тільки на органологічній характеристиці китайських струнно-смичкових інструментів сімейства ерху та на ролі місіонерів і запрошених музикантів у цьому процесі. Як на мою думку, вартувало б також, хоча б оглядово, продемонструвати зв'язок виконавського та композиторського стилю самого Ма Сіонга з європейськими виконавськими та композиторськими школами, зокрема, визначити роль франко-бельгійської скрипкової школи у становленні митця.

➤ Завдання дослідження, його структура та загальні висновки не завжди узгоджуються між собою. Так, завдань в роботі поставлено 10, натомість у Висновках є щонайменше 12, а наскрізна форма побудови загальних висновків не завжди дає змогу чітко простежити з яким із завдань вони пов'язані.

➤ У тексті роботи зустрічаються технічні помилки, описки, подекуди є неточності в посиланнях на літературу та у скоординованості з Додатками.

Однак загалом і автoreферат, і текст дослідження відображають основний зміст проведеного наукового пошуку. Концепція Лі Янь Луна знайшла відповідне оприлюднення у провідних наукових фахових та науково-метричних

виданнях, професійно спрямованих збірках й методичній літературі, наукових конференціях різних рівнів. А відтак усе це дає підстави вважати, що дисертаційна робота «Перетворення національних та світових тенденцій в розвитку китайської скрипкової музики на прикладі творчості Ма Сіонга», є самостійним та завершеним науковим дослідженням, яке повністю відповідає чинним вимогам Міністерства науки і освіти України, а її автор, Лі Янь Лун, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – музичне мистецтво.

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства, доцент

кафедри виконавського мистецтва

Прикарпатського національного

університету імені Василя Стефаника

Волошук Ю. І.

